

27 STYCZNIA - DZIEŃ PAMIĘCI OFIAR NAZIZMU ORAZ DZIEŃ PAMIĘCI OFIAR REŻIMU HITLEROWSKIEGO

27 stycznia to Dzień Pamięci Ofiar Nazizmu oraz Dzień Pamięci Ofiar Reżimu Hitlerowskiego, zwany też Dniem Pamięci Ofiar Holocaustu. Obchodzony jest na pamiątkę rocznicy wyzwolenia byłego Niemieckiego Nazistowskiego Obozu Koncentracyjnego i Zagłady Auschwitz-Birkenau. Został uchwalony przez Zgromadzenie Ogólne ONZ w 2005 r. W tym dniu na całym świecie odbywają się wydarzenia oraz inicjatywy upamiętniające.

Witajcie, zanim przejdę do tematu tego artykułu chciałabym podzielić się z Wami pewnym wspomnieniem.

Byłam wówczas kilka lat starsza od większości z Was, studiowałam. W czasie wakacji wybrałyśmy się z koleżanką w okolice Lublina. Moja koleżanka bardzo chciała zobaczyć tamtejszy Niemiecki Obóz Zagłady w Majdanku (niedaleko Lublina). Przyznam, że nie miałam specjalnej ochoty na tę wycieczkę. Pojechałyśmy jednak i to co tam zobaczyłam zostanie chyba ze mną do końca życia.

Przeżycie wstrząsające, mimo, że od czasów wojny minęło tyle lat. Dodam, że był to obóz znacznie mniejszy od tego w Oświęcimiu - Brzezince.

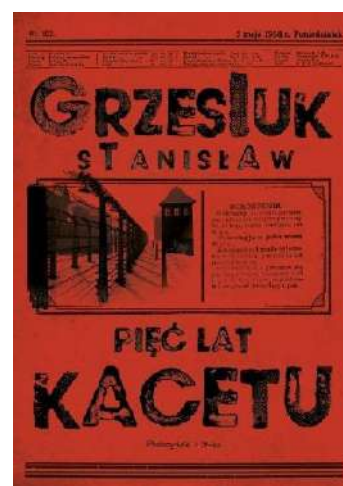
Po wyjściu z muzeum - obozu postanowiłam sobie, że nigdy więcej nie dam się namówić na zwiedzanie podobnych miejsc. Nie usiłuję sobie nawet wyobrazić życia w tych miejscach osadzonych tam ludzi. Właściwie dopiero niedawno udało mi się bez oporu sięgnąć do książek, które opisują przeżycia ludzi, którzy przeżyli traumę pobytu w obozie. Stwierdziłam, że opisane sytuacje nie wstrząsnęły mną tak, jak to, co zobaczyłam w Majdanku.

Chciałabym przedstawić Wam 10 książek, które poruszają te smutne i wstrząsające tematy. Uważam, że są zdarzenia, o których trzeba pamiętać, choćby po to by więcej się nie powtórzyły.

1. Pięć lat kacetu - Stanisław Grzesiuk

Wspomnienia z obozów koncentracyjnych Dachau, Mauthausen i Gusen.

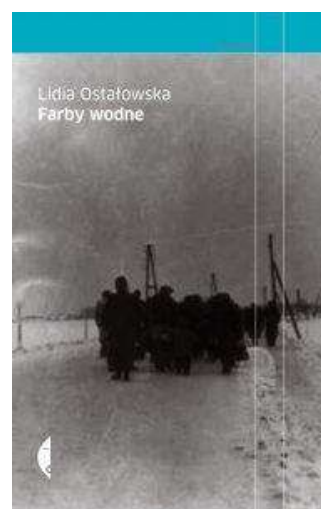
Stanisław Grzesiuk z właściwym sobie humorem, szczerością i bezpośredniością portretuje nazistowską maszynę pracy i śmierci. I próbuje opowiedzieć o cenie człowieczeństwa w miejscu, które z niego odzierało.

2. Farby wodne - Lidia Ostałowska

W 1943 roku z getta w Terezynie trafiła do obozu w Auschwitz-Birkenau Dina Gottliebova, Żydówka z Brna, utalentowana studentka akademii sztuk pięknych. Skierowano ją do malowania numerów na blokach. Kiedy ozdobiła barak dziecięcymi scenkami z „Królowny Śnieżki”, zwrócił na nią uwagę dr Mengele, wówczas naczelnny lekarz Zigeunerlager - rodzinnego obozu cygańskiego.

Potrzebował kogoś, kto malowałaby portrety „mieszkańców cygańskich” na potrzeby jego badań nad podrasą.

3. Zdążyć przed Panem Bogiem - Hanna Krall

Od ponad czterdziestu lat „Zdążyć przed Panem Bogiem” pozostaje klasykiem polskiego reportażu i jedną z najbardziej przejmujących opowieści o powstaniu w getcie warszawskim w kwietniu 1943 roku i losach polskich Żydów, jakie stworzyła literatura XX wieku.

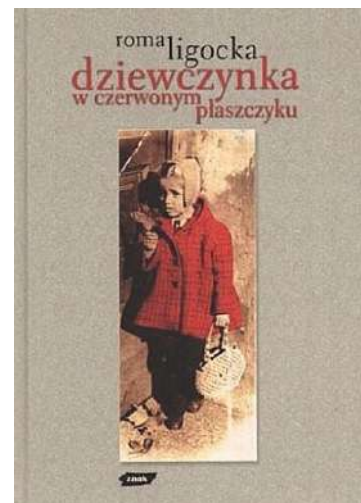
To książka, która powstała z rozmów z Markiem Edelmanem, lekarzem, podczas wojny jednym z przywódców powstania. Marek Edelman opowiada o wojnie i o medycynie. O tym, czym jest godna śmierć i godne życie. Jest to także opowieść o ludziach, którzy mu towarzyszyli - o powstańcach, zakonnicach, dawnych akowcach, kobietach, które kochał, o pacjentach i o lekarzach.

---

4. Dziewczynka w czerwonym płaszczyku - Roma Ligocka

Roma Ligocka napisała swą autobiografię po obejrzeniu filmu Lista Schindlera, kiedy to w postaci dziewczynki w czerwonym płaszczyku odkryła samą siebie. Postanowiła powrócić do przeszłości i ponownie przeżyć to wszystko, o czym tak bardzo starała się zapomnieć: dzieciństwo spędzone w getcie, strach, upokorzenie, śmierć bliskich. Swe wspomnienia przedstawiła z perspektywy małej dziewczynki - to właśnie nadaje jej opowieści niecodzienny, świeży i wzruszający ton.

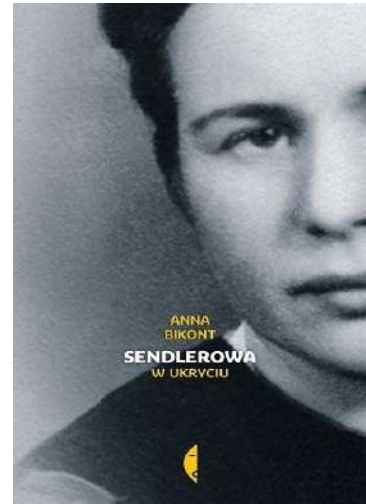
---

5. Sendlerowa. W ukryciu - Anna Bikont

W 2001 roku przyjechała do Polski grupa amerykańskich uczennic, które napisały sztukę o Polce ratującej w czasie wojny żydowskie dzieci. Z dnia na dzień po latach zapomnienia Irena Sendlerowa stała się bohaterką mediów i symbolem wszystkich tych, którzy mieli odwagę sprzeciwić się złu.

Do zorganizowania pomocy potrzebny był sprawnie działający system, pieniądze i siatka zaangażowanych osób, gotowych zaryzykować życie.

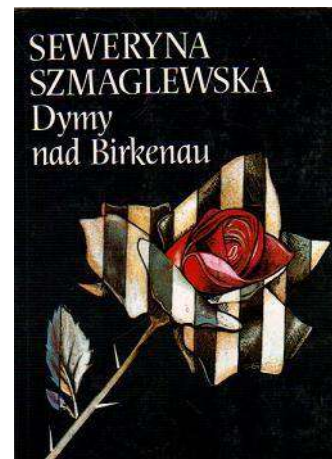
Jak wspominał profesor Bartoszewski, „łatwiej było znaleźć mieszkanie do przechowania skrzyni broni niż dla jednego Żyda”. Irena Sendlerowa, kobieta, która niewątpliwie robiła rzeczy wielkie, zasługujące na podziw, i to w najtrudniejszych czasach, wyłania się w tej książce powoli spośród grona ludzi, których złączył wspólny los - ratujących i ratowanych. Tych, którzy udzielali schronienia, i tych, którzy schronienia szukali.

---

6. Dymy nad Birkenau - Seweryna Szmaglewska

W książce tej zarówno krytyka literacka, jak i czytelnicy z trzech kolejnych pokoleń dostrzegli w niej nie tylko rzetelny dokument, wiarygodne świadectwo okrutnej prawdy o wojnie, ale także - jak pisał Waław Sadkowski - „jedno z najcenniejszych świadectw artystycznych, wystawionych przez pisarstwo polskie hitlerowskiemu ludobójstwu”.

---

7. Dobranoc, Auschwitz. Reportaż o byłych więźniach - Maciej Zdziarski, Aleksandra Wójcik

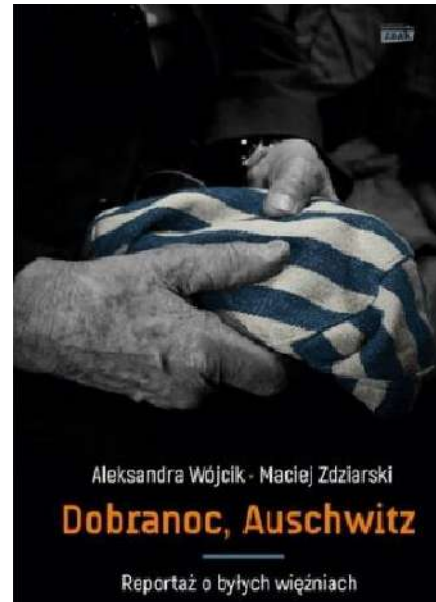
Józef Paczyński, rocznik 1920. Więzień numer 121 - z pierwszego transportu, fryzjer komendanta Rudolfa Hössa. Na pytanie, czemu nie poderznął mu gardła, będzie musiał odpowiadać przez całe życie.

Marceli Godlewski, 1921, AK-owiec, egzekutor Kedywu. Po wielu miesiącach przesłuchań trafia do obozu, skąd ucieka przy pierwszej okazji. Lidia Maksymowicz, najmłodsza. Uwięziona jako trzyletnia dziewczynka. Wystraszone dziecko ukrywające się pod pryczą przed wzrokiem doktora Mengele.

Karol Tendera, więzień numer 100 430. Zakażony tyfusem w ramach eksperymentu medycznego. Nigdy nie pogodzi się z tym, że można bezkarnie mówić o „polskich obozach zagłady”.

Stefan Lipniak, 1924. Czterdzieści cztery miesiące za drutami. Cała młodość. Niewiele o tym mówi, bo życie to nie tylko obóz.

Mija 70 lat. Byli więźniowie Auschwitz nadal żyją i są wśród nas. Spotykamy ich na ulicy, w tramwaju, w aptece. Mijamy w pośpiechu, nie zwracając uwagi. Wciąż mają dużo do opowiedzenia. Oto ich historie.

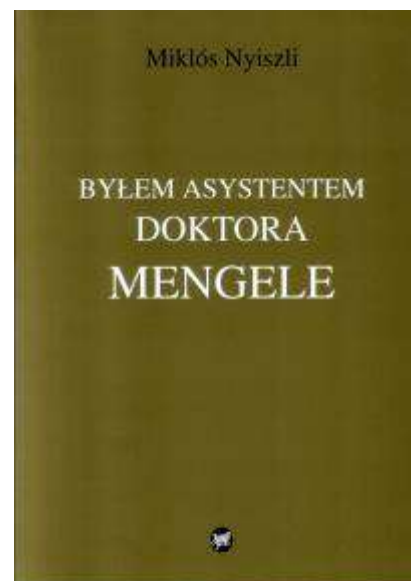
---

8. Byłem asystentem doktora Mengele - Miklós Nyiszli

Węgierski lekarz anatomopatolog Miklos Nyiszli, więzień Oświęcimia, w 1944 roku był w obozie przydzielony do pracy w „laboratorium” doktora Mengele, zbrodniarza wojennego (...).

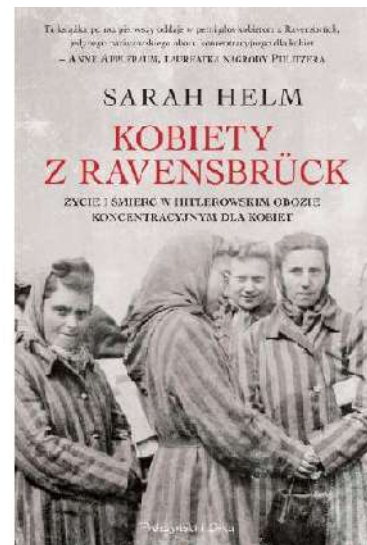
Przez placówkę eksperymentalną Sonderkommando stworzoną i kierowaną przez doktora Mengele przewinęły się setki ofiar, które uśmiercano, aby zdobyć materiał do „naukowych” badań.

Obraz przestępczej działalności tej komórki, opis pracy Sonderkommando i buntu zatrudnionych w nim więźniów (październik 1944 rok) zawarty w tej książce, stanowi materiał dokumentalny, tym bardziej wstrząsający, iż podany w postaci rzeczowej, beznamiętnej relacji człowieka wtajemniczonego we wszelkie szczegóły zbrodniczego procederu.

9. Kobiety z Ravensbrück. Życie i śmierć w hitlerowskim obozie koncentracyjnym dla kobiet - Sarah Helm

Przerażająca, inspirująca i głęboko niepokojąca książka Sarah Helm jest wynikiem przełomowych badań historycznych. Przez dziesięciolecia historia Ravensbrück ukryta była za żelazną kurtyną i pozostawała mało znana. Wykorzystując świadectwa ujawnione po zakończeniu zimnej wojny i wywiady z ocalałymi, które nigdy wcześniej nie mówiły, Helm zagłębiła się w świat obozu i pokazała niewyobrażalny horror.

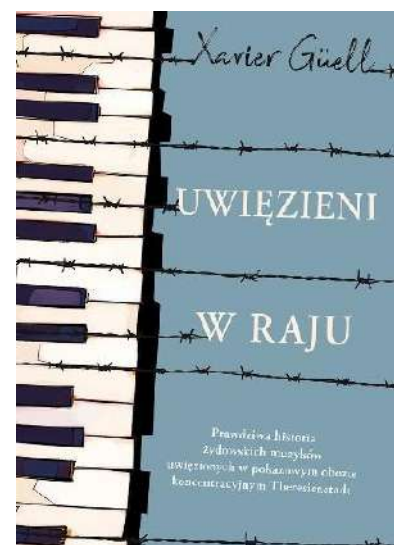
W Ravensbrück przez sześć lat więźniarki bito, torturowano, zmuszano do niewolniczej pracy, głodzono i rozstrzeliwano. Dokonywano również – w szczególności na Polkach – zbrodniczych eksperymentów medycznych. „Kobiety z Ravensbrück” to nie katalog popełnianych w Ravensbrück okrucieństw. To przede wszystkim porywający opis heroizmu, nadludzkiej nieustępliwości i wyjątkowej siły ducha, która pozwoliła ofiarom bestialstwa przetrwać, a także dać świadectwo.

---

10. Uwięzieni w raju - Xavier Guell

Praga, 10 sierpnia 1942 roku. Hans Krasa, czeski kompozytor i dyrygent pochodzenia żydowskiego, zostaje aresztowany przez SS i deportowany do obozu koncentracyjnego w Theresienstadt. Ma 42 lata. Razem z nim trafiają do obozu inni kompozytorzy, tacy jak Gideon Klein, Pavel Haas czy Viktor Ullmann, oraz wielu muzyków i śpiewaków.

Nazistowskie władze z Adolfem Eichmannem na czele chcą uczynić z Theresienstadt wzorcowy obóz, za pomocą którego mogłyby pokazać światu, że Żydzi nie są mordowani – wręcz przeciwnie, pozwala im się na prowadzenie

ożywionego życia kulturalnego oraz tworzenie i wykonywanie muzyki na najwyższym poziomie. Hans Krasa i pozostali muzycy nie mają złudzeń co do czekającego ich losu, ale by przeżyć, podejmują diaboliczną grę z nazistami. Muzyka staje się jedynym sposobem na uniknięcie transportu do obozu zagłady w Auschwitz i wzmocnienie więzi pomiędzy tymi, którzy nie mogą zmienić swojego przeznaczenia. W powieści pojawia się jeszcze jedna bohaterka: arystokratka Elizabeth von Leuenberg, jedna z najbardziej cenionych w Rzeszy specjalistek w zakresie genetyki.

To tylko garstka z wielu pozycji poświęconych tej tematyce, Niektóre z nich przedstawiałam Wam już wcześniej, chociażby „Tatuażysta z Auschwitz” autorstwa Heather Morris, „Córka nazisty” Maxa Czornyj, czy też „Wróć, kiedy będziesz spała” Patrycji Dołowy.

Jedno, co łączy te książki, prócz tematu przewodniego - nie jest to lektura lekka, łatwa i przyjemna. Powinna być jednak obowiązkowa.

Do kolejnego spotkania

Ewa Nowikow ☺.